

ประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม
ของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร*
EFFECTIVENESS OF TEACHING AND LEARNING IN THE DHAMMA
DEPARTMENT INFLUENCES OF THE SANGHA AT KHLONG LAN
DISTRICT IN KAMPHAENG PHET PROVINCE

อนุชิต จิตรมัน, พระครูอาทรวชิรกิจ (มานะ ฐานิสฺสโร),
พระครูสังฆรักษ์โกศล มณिरตนา

Anuchid Jitman, Phrakruathonwachirakij (Mana Thanissaro),
Phrakrusangkarak Koson Maniratana

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Aad0930429323@gmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร 2. เปรียบเทียบประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3. ศึกษาปัญหา อุปสรรคและเสนอแนะประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสม ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณคือ นักเรียน 167 คน ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูปหรือคน ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.36$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่ง โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย 3. ปัญหา อุปสรรคประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนก

*Received September 6, 2025; Revised September 18, 2025; Accepted October 11, 2025

ธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ปัญหาหลัก ได้แก่ อาจารย์บางรูปขาดทักษะการสอนและการประเมินผล สื่อการเรียนการสอนขาดงบประมาณ และไม่เหมาะสมบางประเภท อีกทั้งสถานที่เรียนบางแห่งไม่เอื้อต่อการเรียนรู้

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การจัดการเรียนการสอน; พระปรียัติธรรม

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To examine the effectiveness of Dhamma Studies teaching and learning management of the Sangha Order in Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province 2. To compare the effectiveness of teaching and learning management in Dhamma Studies Department classified by personal factors and 3. To investigate problems, obstacles, and provide suggestions for enhancing the effectiveness of Dhamma Studies teaching and learning management of the Sangha Order in Khlong Lan District. The study employed a mixed-methods design. The quantitative data were collected from 167 students and analyzed using descriptive statistics: frequency, percentage, mean, and standard deviation. The qualitative data were collected from nine key informants and analyzed by descriptive content interpretation.

The research results revealed that: 1. The overall effectiveness of Dhamma Studies teaching and learning management in Dhamma Department was at a high level ($\bar{X}=4.36$), and all aspects were rated at a high level 2. When comparing the effectiveness classified by personal factors, age, years in monkhood, educational level, and position was found that there were no significant differences in opinions, rejecting the set research hypotheses; and 3. The major problems and obstacles included some instructors lacking teaching and assessment skills, insufficient budget for instructional media with certain types being unsuitable, and some learning environments being unconducive, such as hot classrooms in the afternoon and limited learning activities to classroom settings.

Keywords: Effectiveness; Education Management; Monastic Education

บทนำ

สถาบันการศึกษาของไทยมีรากฐานเริ่มแรกจากการจัดการเรียนการสอนภายในวัด โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนอักษรศาสตร์ คุณธรรม จริยธรรม และหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแก่กุลบุตรกุลธิดาอย่างต่อเนื่อง สุวิทย์ อธิศาสด (2564) บรรพบุรุษไทยนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนหนังสือที่วัด หรือบวชเรียนเป็นพระภิกษุสามเณรเพื่อศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย อันเป็นรากฐานแห่งปัญญา ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า ปัญญาโลกสมิ ปชโชโต แปลว่า ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก (ส.ส. (ไทย) 15/218/218)

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมถือเป็นระบบการศึกษาที่มีความสำคัญและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพระพุทธศาสนาไทย อดีตนักวิชาการสายอนุรักษนิยมเห็นว่าควรรักษารูปแบบดั้งเดิมไว้โดยไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้าง ระบบ หลักสูตร หรือแบบเรียน ทั้งนี้มีความเชื่อว่าการปรับเปลี่ยนจะนำไปสู่ความเสื่อมและเป็นสาเหตุให้พระภิกษุสามเณรลาสิกขามากขึ้น อย่างไรก็ตาม พระนักศึกษารุ่นใหม่และนักวิชาการร่วมสมัยกลับมองว่า ควรศึกษาเนื้อหาสาระของพระธรรมวินัยไว้เป็นหลัก แต่ในด้านระบบการเรียนการสอน หลักสูตร แบบเรียน และวิธีการสอนควรได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทสังคมและความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบันเพื่อให้การศึกษาพระปริยัติธรรมยังคงเป็นแหล่งพัฒนาปัญญาที่มีความหมายและทันสมัยต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจะเห็นได้ว่าการศึกษาคือว่าเป็นหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า และเล็งเห็นความสำคัญของปัญหา จึงสนใจศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลเชิงวิชาการที่สามารถนำไปเป็นสารสนเทศเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและเสนอแนะประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ที่อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 285 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอคลองลาน, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ที่อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 167 รูป จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม รวมจำนวน 9 รูปหรือคน 1.นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ตรงสามารถอธิบายภาพรวมและแนวโน้มการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมได้อย่างลึกซึ้ง 2. พระสังฆาธิการ เพราะมีบทบาทด้านนโยบาย การบริหาร และกำกับดูแลการศึกษาของคณะสงฆ์โดยตรง 3. เจ้าสำนักศาสนศึกษา เนื่องจากมีหน้าที่จัดการเรียนการสอนและบริหารหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมโดยตรง ทำให้สะท้อนปัญหาและแนวทางแก้ไขได้ชัดเจน 4. ผู้เรียน เพื่อสะท้อนประสบการณ์ตรงในฐานะผู้รับบริการการศึกษา ทั้งในด้านคุณภาพของการเรียนการสอน ปัญหา และความคาดหวัง การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทุกมิติ ตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับผู้จัดการศึกษา ระดับผู้ปฏิบัติ ไปจนถึงระดับผู้เรียน ซึ่งช่วยเพิ่มความสมบูรณ์และความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ 2. ข้อคำถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม 3. คำถามปลายเปิดสำหรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม การสร้างเครื่องมือ ออกแบบจากกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ และทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบคุณภาพ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.60-1.00 การทดลองใช้ (Tryout) ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียง 30 รูปหรือคน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่า Cronbach's Alpha = 0.90 ขึ้นไป แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นสูง

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-Depth Interview) โดยยึดประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย ครอบคลุมด้านการจัดการเรียนการสอน ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาการสร้างเครื่องมือ กำหนดคำถามจากกรอบแนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบคุณภาพ ตรวจสอบความเหมาะสมของคำถามโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ก่อนนำไปใช้จริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ 1. ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์กำแพงเพชร ถึงเจ้าคณะอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ 2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับนักเรียนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 167 ชุด 3. นำข้อมูลดิบที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพรรณนา เพื่ออธิบายปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อพยากรณ์ตัวแปรตาม หนึ่งตัว ซึ่งส่งผล มาจากตัวแปรอิสระตั้งแต่สองตัวขึ้นไป ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวม

ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านอาจารย์	4.36	0.34	มาก
2. ด้านสื่อการเรียนการสอน	4.48	0.38	มาก
3. ด้านวัดผลและประเมินผล	4.39	0.29	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอน พระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวม (ต่อ)

ประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของคณะสงฆ์ในอำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร		ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
4.	ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม	4.23	0.41	มาก
ภาพรวม		4.36	0.32	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.36$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านอาจารย์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.36$) ด้านสื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.48$) ด้านวัดผลและประเมินผล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.39$) ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.23$)

2. การเปรียบเทียบประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 ผลทดสอบสมมติฐานการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐาน	ตัวแปรทดสอบ	F.	Sig.	ผลสมมติฐาน	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	อายุ	2.015	0.114	-	✓
2	พรรษา	7.412	0.874	-	✓
3	ระดับการศึกษา	11.795	0.765	-	✓
4	ตำแหน่ง	1.368	0.554	-	✓

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3. ปัญหา อุปสรรคและเสนอแนะประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในอำเภอลองลาน พบปัญหาด้านอาจารย์บางรูปยังขาดเทคนิคการสอนที่ทันสมัย ด้านสื่อการเรียนการสอนยังขาดงบประมาณสนับสนุนและบางสื่อไม่เหมาะสมกับสภาพห้องเรียน ด้านการวัดและประเมินผล ครูผู้สอนบางรูปยังขาดทักษะที่เป็นระบบและมาตรฐาน ด้านสิ่งแวดล้อม ห้องเรียนบางแห่งไม่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีปัญหาอากาศร้อนช่วงบ่าย ข้อเสนอแนะ คือ ควรจัดอบรมพัฒนาครูอาจารย์ให้

มีทักษะการสอนและการประเมินผลที่มีคุณภาพ สนับสนุนงบประมาณและจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนและห้องเรียน ปรับปรุงห้องเรียนและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ พร้อมจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนเพิ่มขึ้น เพื่อยกระดับประสิทธิผลการเรียนการสอนและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีคุณภาพยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิผลการจัดการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.36$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านอาจารย์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.36$) ด้านสื่อการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.48$) ด้านวัดผลและประเมินผล มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.39$) ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.23$) แสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ได้ดำเนินการจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรม ตามวัตถุประสงค์ 9 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ทรัพย์ พุทธาโณ) และคณะ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการจัดการการศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์ภาค พบว่า พระสังฆาธิการในทุกระดับมีความร่วมมือในการพัฒนาและบริหารหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปตามแผน ยุทธศาสตร์ มีครูผู้สอนที่มีศักยภาพและความเชี่ยวชาญเพียงพอ รวมถึงมีการผลิตและประยุกต์ใช้สื่อคุณภาพเพื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ การวัดผลประจำปีได้รับการวางแผนและกำกับดูแลอย่างรัดกุม ทำให้กระบวนการจัดการศึกษา มีความเป็นระบบและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรได้อย่างชัดเจน

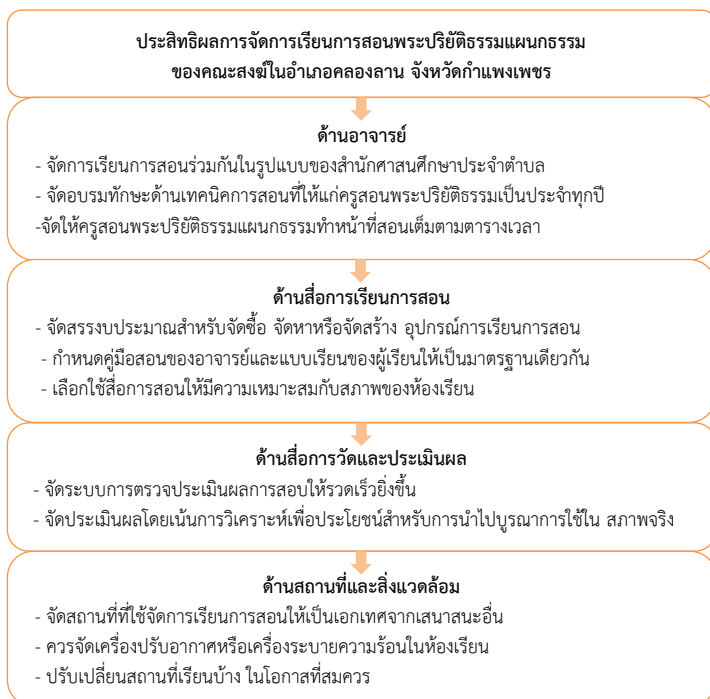
2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ จันทูปโม และคณะ (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ วุฒิการศึกษาสายสามัญ วุฒิการศึกษาแผนกบาลี และตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรคและเสนอแนะประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า งานศาสน

ศึกษาแผนกรรมของคณะสงฆ์อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีแนวทางในการพัฒนาโดยการจัดสถานที่ที่ใช้จัดการเรียนการสอนให้เป็นเอกเทศจากเสนาสนะอื่น จัดเครื่องปรับอากาศหรือเครื่องระบายความร้อนในห้องเรียน และปรับเปลี่ยนสถานที่เรียนเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศโดยให้อึดต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังกล่าวนี้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพชร กิตติวรเมธี (2562) ศึกษาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดสระแก้ว พบว่า ภาวะผู้นำโดยรวมยังมีข้อจำกัดในหลายด้าน ได้แก่ การบอกกล่าวที่ไม่ทั่วถึง การประชุมน้อย และการสั่งงานไม่ชัดเจน การรับฟังความคิดเห็นของพระลูกวัดมีน้อย ขาดการค้นหาข้อมูลและคำแนะนำจากผู้มีประสบการณ์ การมีส่วนร่วมภายในวัดจำกัด พระผู้น้อยไม่มีสิทธิ์ตรวจสอบงาน และฝ่ายพระผู้ใหญ่ไม่นิยมมอบอำนาจ ขณะที่การมอบหมายงานยังไม่เปิดโอกาสให้ตัดสินใจอย่างอิสระ ข้อเสนอแนะคือ พระสังฆาธิการควรเปิดพื้นที่ให้ปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอ สื่อสารโดยตรงมอบหมายงาน และส่งเสริมการรับฟังความคิดเห็น เพื่อให้เกิดความร่วมมือและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการวัด

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชรตามรายด้านของการวิจัย ดังนี้

1. ด้านอาจารย์ แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ด้านอาจารย์ ได้แก่ จัดการเรียนการสอนร่วมกันในรูปแบบของสำนักศาสนศึกษาประจำตำบล จัดอบรมทักษะด้านเทคนิคการสอนให้แก่ครูสอนพระปริยัติธรรมเป็นประจำทุกปี จัดให้ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมทำหน้าที่สอนเต็มตามตารางเวลา

2. ด้านสื่อการเรียนการสอน แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ด้านสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ จัดสรรงบประมาณสำหรับจัดซื้อ จัดหาหรือจัดสร้างอุปกรณ์การเรียนการสอน กำหนดคู่มือสอนของอาจารย์และแบบเรียนของผู้เรียนให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เลือกใช้สื่อการสอนให้มีความเหมาะสมกับสภาพของห้องเรียน

3. ด้านวัดผลและประเมินผล แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ด้านวัดผลและประเมินผล ได้แก่ จัดระบบการตรวจประเมินผลการสอนให้รวดเร็วยิ่งขึ้น จัดประเมินผลโดยเน้นการวิเคราะห์เพื่อประโยชน์สำหรับการนำไปบูรณาการใช้ในสภาพจริง

4. ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์ในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ จัดสถานที่ที่ใช้จัดการเรียนการสอนให้เป็นเอกเทศจากสถานที่อื่น ควรจัดเครื่องปรับอากาศหรือเครื่องระบายความร้อนในห้องเรียน ปรับเปลี่ยนสถานที่เรียนบ้าง ในโอกาสที่สมควร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ควรจัดให้มีการอบรมพัฒนาทักษะด้านเทคนิคการสอนแก่ครูสอนพระปริยัติธรรมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน

2. คณะสงฆ์ควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดหา จัดซื้อ หรือจัดสร้างอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการใช้งาน

3. คณะสงฆ์ควรพัฒนาระบบการวัดผลและประเมินผลการสอนให้มีความรวดเร็ว มีมาตรฐาน และสะท้อนผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างแท้จริง

4. คณะสงฆ์ควรจัดให้สถานที่ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีเอกเทศจาก
สถานที่อื่น เพื่อให้เอื้อต่อบรรยากาศการเรียนรู้และมีความเหมาะสมต่อการศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะสงฆ์ควรพัฒนาสภาพแวดล้อมทางศาสนศึกษาให้เอื้อต่อการปลูกฝังจริยวัตร
และการประเมิณผลทางคุณธรรมของพระสงฆ์มากยิ่งขึ้น
2. คณะสงฆ์ควรส่งเสริมการใช้ภาษาบาลีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแก่
พระสงฆ์ พร้อมกำหนดวิธีการถ่ายทอดและการนำเสนอที่มีประสิทธิภาพ
3. คณะสงฆ์ควรจัดทำป้ายแสดงรายชื่อพระสงฆ์ที่มีความประพฤติเป็นแบบอย่าง
ในการเรียน ตลอดจนติดตั้งพุทธสุภาษิตและคติพจน์สอนใจไว้ในบริเวณศาสนศึกษาเพื่อ
เป็นแรงบันดาลใจและสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการบริหารจัดการงานศาสนบุคคล โดยเฉพาะกรณีศึกษาครูผู้สอน
พระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อให้
เข้าใจบทบาท หน้าที่ และปัญหาในการจัดการงานบุคลากรทางศาสนาอย่างรอบด้าน
2. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของพุทธศาสนิกชนในการสนับสนุนการจัดการศึกษา
พระปริยัติธรรมแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชรเพื่อ
เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และภาคประชาสังคม
3. ควรศึกษาการบริหารจัดการงานศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์อำเภอ
คลองลาน จังหวัดกำแพงเพชรในภาพรวม เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาให้มี
ประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสภาพสังคมร่วมสมัย

เอกสารอ้างอิง

- พระครูสุวรรณวรการ (พิมพ์ทรัพย์ พุทธาโณ) และคณะ. (2558). การพัฒนาการจัดการ
การศาสนศึกษาแผนกธรรมของคณะสงฆ์ภาค. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์
ปริทรรศน์*, 4(3), 17-32.
- พระใบฎีกาพงษ์ศักดิ์ จันทูปโม และคณะ. (2566). การพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการ
ของคณะสงฆ์ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารพุทธนวัตกรรมการและ
การจัดการ*, 6(6), 120-133.
- พระมหาพชร กิตติวรมณี. (2562). ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการวัด
จังหวัดสระแก้ว. *วารสารพุทธนวัตกรรมการและการจัดการ*, 2(1), 1-9.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬา
ลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอคลองลาน. (2567). *สถิติพระภิกษุจำพรรษา ประจำปี 2567*.
กำแพงเพชร: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอคลองลาน.
- สุวิทย์ อีรศาสตร์. (2548). *เศรษฐกิจการเมืองไทย : สมัยกรุงธนบุรีถึงสมัยรัชกาลที่สาม*.
ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York:
Harper and Row.